

ПАШИНСЬКА Агнеса Валеріївна,
аспірант кафедри філософської антропології
НПУ імені М.П. Драгоманова

КОНСТРУКТИВНА СТІЙКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА МОРАЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

У філософії проблема стійкості особистості є недостатньо дослідженою. Частіше «стійкість» вживається в психологічному дискурсі, коли мова йде про здатність особистості зберігати спокій в складних життєвих ситуаціях. Проте, вияв психологічної стійкості у особистості здебільшого пов'язаний з оцінкою її адекватності, тоді як «стійкість» у філософсько-антропологічному контексті має висвітлюватись з позицій її сенсу в людському бутті. Щоб зрозуміти значення та наслідки прояву стійкості, перш за все, необхідно дати визначення цьому поняттю.

В житті людини стійкість часто тлумачать як здатність відстоювати свої інтереси. Е. Фромм в роботі «Революція надії. Позбавлення від ілюзій» [1] звичний ряд цінностей, який ми часто можемо почути в буденному житті, – Віру, Надію, Любов – розглядає по-своєму, в наступному порядку: надія, віра, стійкість. «В структурі життя з надією та вірою пов'язаний ще один елемент: хоробрість чи... стійкість. Стійкість, мабуть, найменш двозначне поняття, тому що сьогодні хоробрість частіше використовується щоб виразити відсутність страху перед смертю, ніж хоробрість жити» [1, с.18]. Таким чином, Е. Фромм пов'язує стійкість з хоробрістю жити і зазначає, що: «Стійкість – це здатність сказати «ні», коли світ хоче почути «так»» [1, с.18].

Ми погоджуємося з цими поглядами Е. Фромма, адже стійкість не тотожна хоробрості, вона є дещо більшим. У Е. Фромма стійкість – це спроможність діяти згідно власній своїм надії та вірі. Доки особистість має надію та віру, стійкість переважно є благодійною для неї та її оточення. Коли людина втрачає надію, вона сама часто стає безнадійною для суспільства, «тому що людина не може жити без надії, та, чия надія була повністю зруйнована, має ненависть до життя. Оскільки вона не творець життя, вона хоче його зруйнувати... помститися за своє непрожите життя і робить це, стаючи деструктивною, так, що їй неважливо, що вона руйнує – інших чи саму себе» [1, с.20]. Так, на противагу хоробрості жити та любити, крайнім проявом деструктивної стійкості може бути – хоробрість вмерти чи вбити. Та Е. Фромм,

в цій роботі використовує поняття «стійкість» саме як конструктивний прояв хоробрості.

На нашу думку, стійкість, на відміну від хоробрості, не завжди виражає активність (тобто акт дії) у значенні мужності діяти чи залишатися бездіяльним, в залежності від обставин. Сстійкість також має і свої деструктивні прояви. Часто вона проявляється як витривалість духу, стале відстоювання своїх переконань, які нестинуть позитивні чи негативні наслідки для себе та людства.

Прояв стійкості як сталого відстоювання своїх переконань можна побачити на прикладі Махатми Ганді, який наполягав на власних або особистих його особливих методах роботи і, демонструючи власну витривалість духу, переконував повсталих діяти згідно з цими методами. Іншим прикладом може бути стійкість Адольфа Гітлера, який фанатично йшов до своєї мети, руйнуючи будь-яку людяність в собі та знищуючи людей.

Сстійкість цих особистостей базується на вірності своїм ідеалам. Водночас, вони є творцями власної ідентичності, тобто самоідентичності та ідентифікаторів для суспільства, даючи їм приклад вищої моральності чи аморальності.

На більш буденних рівнях нашого життя стійкість часто проявляється як мужність, рішучість. Проте, різниця між стійкістю та іншими поняттями полягає у їх тривалості та першооснові, що передує прояву цих якостей особистості.

В основі прояву мужності буде відстоювання свого чоловічого начала, тобто ідея власної мужності. П. Тілліх в роботі «Мужність бути»[2], визначає мужність як «самоствердження буття всупереч небуттю» [2], яке реалізується через здатність особистості слідувати своєму особистісному началу і не розчинятися в суспільному. Погоджуючись з розумінням мужності П. Тілліхом, можна припустити, що стійкість формується в результаті багаторазового прояву мужності бути.

Отже, «стійкість» є результатом власних переконань, тривалим відстоюванням власного бачення світу, вірності йому. Разом з тим, це поняття вживають і ситуативно, коли людина проявляє впевненість. Часто таку стійкість називають «світоглядною стійкістю». Їй можна протиставити поняття «життєстійкість».

Світоглядна стійкість зумовлена сформованим світоглядом особистості. Вона передбачає наявність у людини певних життєвих принципів, яким вона слідує, які пов'язані з усвідомленням навколишнього світу та власних чи нав'язаних правил існування в ньому. Життєстійкість являє собою відстоювання життєвих позицій заради виживання. Частіше проявляється

раптово у певних граничних ситуаціях, без усвідомлення причини прояву такої стійкості.

Таким чином, можна зробити припущення, що конструктивна стійкість набувається в процесі прояву мужності бути собою, і є основою формування моральності особистості і важливою для становлення людини.

Список літератури:

1. Фромм Э. Революция надежды. Избавление от иллюзий / Э. Фромм. - М.: Айрис-пресс, 2005. — 352 с.
2. Тиллих П. Мужество быть / [Электронный ресурс] / П. Тиллих. — Режим відкритого доступу: <http://psylib.ukrweb.net/books/tillp01/index.htm>

ГРОМОВА Ольга Владимировна,
соискатель кафедры философии
Днепропетровского национального университета
им. Олесь Гончара

ЯЗЫК ТРАВМЫ: СТРАХ, ОДИНОЧЕСТВО И НОВАЯ ДОСТОВЕРНОСТЬ НАРРАТИВА

Травмирующие события явственно демонстрируют, что проживание жизненной истории, нарратива, прерванное ощущением дезориентации, может произвести расщепленность и вызвать психическое заболевание. Человек начинает испытывать страдание от «несвязности истории», неадекватного восприятия и репрезентации себя, а вместе с этим рушится наша внутренняя структура. Для этого ощущения Фрэнк использует метафору «нарративной гибели» [1, р. 98]. «Темная и угрожающая сторона нашего опыта, хаос, который противостоит порядку, ... угроза, которая в разной степени постоянно присутствует на периферии нашего сознания, это угроза возможности сойти с ума» [там же]. Человеком овладевает страх.

Хайдеггер, говоря о страхе, выражая его как некую разновидность напряженной тревоги или ужаса, показывает то чувство распада, которое может укорениться в человеке и распространиться на его жизнь. Он характеризует страх как «несобственное расположение», как «испуг перед угрожающим» [2, с. 341], отмечает, что «бытие-в-мире подверженно страху» [2, с. 342]. Страх подобен головокружению. У человека возникает ощущение, что он стоит на краю пропасти, не чувствует под ногами земли. При экзистенциальном кризисе,